

De klismos

Klassieke elegantie

De 'klismos', een stoel die uit de Griekse oudheid stamt, was het eerste ergonomische zitmeubel uit de geschiedenis. In de 18e eeuw werd dit stoeltype herontdekt, om dan in de 19e eeuw uit te groeien tot een van de meest bekende ontwerpen van het neo-classicisme. Zelfs in moderne interieurs is zo'n stoel nog altijd een aanwinst.

Een 'klismos' herken je meteen aan zijn vier 'sabelvormige' poten. De zitting bestond oorspronkelijk uit gekruiste leren riemen. De rugleuning, zonder armsteunen, is gebogen, zodat de rug er comfortabel in past. Aan het einde van de hellenistische periode

viel de 'klismos' echter in ongenade, om dan geleidelijk aan te verdwijnen, al werd hij nog wel gekopieerd door de Romeinen. Sinds de stoel weer zijn intrede deed, is hij in ere hersteld. Vaak worden er eigentijdse versies van gemaakt, en wel om twee redenen: elegantie en comfort.

TEKST: ANNE HUSTACHE

**Stèle van Socrates, eind 5e eeuw v.C.
De inscriptie dateert uit de 2e eeuw.
Koninklijk Museum van Mariemont.**

Van deze grafzuil uit de 5e eeuw v.C. ontbreekt het bovenste stuk en de rechterkant. Wellicht heeft een dame uit de 2e eeuw de stèle ingepikt, om die te gebruiken voor haar eigen graf. De geschiedenis van deze Griekse grafzuil doet er hier echter niet toe. Het gaat ons om de stoel waar de fraaie vrouwelijke figuur op zit: een stoel van het 'klismos'-type, met typische poten en rugleuning. Aangezien hij te zien is op tal van gelijkaardige stèles en op roodfigurige vazen uit de 5e eeuw v.C. moet de 'klismos' volgens onderzoekers een bekend meubelstuk zijn geweest, dat bovendien de status of het gezag van de persoon die erop zit aanduidt: een adellijke dame, een sportleraar enz.

Nicolai Abildgaard, 'klismos', ca. 1790, verguld beukenhout met rieten zitting, 76,5 x 58 x 69 cm. The Danish Museum of Art & Design. © foto: SMK.

De Deen Nicolai Abildgaard (1743-1809) was een van de hoofdrepresentanten van het neoclassicisme in zijn land. Als schilder, beeldhouwer, architect, leraar schilderkunst en mythologie kende hij heel goed de kunst van de oudheid en die van de Renaissance. Toen hij meubelen begon te ontwerpen voor het Deense hof inspireerde hij zich op de afbeeldingen van meubelen die hij had gezien op zijn reizen naar Pompeji. Ontwierp hij echter stoelen voor zijn eigen woning, dan koos hij voor de elegante vorm van de 'klismos'. De rugleuning voorzag hij van een fries met palmetten, een eigen uitvinding. Net als Abildgaard hebben kunstenaars in heel Europa uiting gegeven aan hun fascinatie voor het oude Griekenland. Om het archeologisch zo correct mogelijk te houden, heeft schilder Jacques-Louis David 'klismos'-stoelen afgebeeld op zijn mythologische taferelen. Dat leidde dan weer tot een hernieuwde belangstelling voor dit stoeltype.

Terence Harold Robsjohn-Gibbings, 'klismos', 1937, berkenhout en perkament. The Metropolitan Museum of Art, New York.

De fascinatie voor het oude Griekenland bleef ook in de 20e eeuw bestaan, zoals blijkt uit deze stoel, ontworpen in 1937 door Terence Harold Robsjohn-Gibbings, een ontwerper van Britse origine die in de jaren 1930 en 1940 als interieurontwerper in de Verenigde Staten werkte voor vooraanstaande figuren, zoals Elizabeth Arden. Hij werd sterk beïnvloed door de art deco. Zijn voorliefde voor elegante eenvoud bracht hem ertoe de 'klismos' te bestuderen. Hij maakte er verschillende versies van, zoals deze hier, wellicht een van de trouwste nabootsingen van de oude Griekse modellen. In de jaren 1960 ontwierp Robsjohn-Gibbings zelfs een heuse 'klismos-lijn', in samenwerking met de Griekse meubelmakers Susan en Eleftherios Saridis.

**Philippe Dragonette, stoel 'Santorini', plexiglas.
© de ontwerper.**

Philippe Dragonette, een ontwerper die in 1997 een eigen bedrijf oprichtte in Los Angeles, heeft een voorkeur voor gemengde stijlen, maar elegantie blijft in alle gevallen zijn leidmotief. Veel van zijn meubelen dragen het stempel van de art deco en de klassieke oudheid. Deze 'Santorini'-stoel behoort tot de pronkstukken van zijn oeuvre: het is een van de meest elegante versies van de 'klismos'. Dit model is gemaakt van ... plexiglas.

'Klismos' voor de logeerkamer (eerste verdieping) van de Villa Kérylos, in Beaulieu-sur-Mer. © Algemene inventaris, ADAGP, 1998 / foto: M. Heller-G. Roucaute.

Théodore Reinach was een Franse archeoloog met een passie voor de oudheid. Toen hij aan het begin van de 20e eeuw een villa liet bouwen op een rotsachtige kaap, aan het uiteinde van de Baie des Fourmis, in Beaulieu-sur-Mer, wilde hij daar dezelfde sfeer creëren als die van de luxewoningen waar hij bij opgravingen in Delos resten van had ontdekt. Hij deed daarvoor een beroep op architect Emmanuel Pontremoli, een specialist in antieke reconstructies, en de ervaren meubelmaker Louis-François Bettenfeld. De woning werd versierd met mozaïekwerk en fresco's, terwijl met kostbare houtsoorten kopieën werden gemaakt van antieke meubelen, bewaard in het Nationaal Archeologisch Museum van Napels. Ze maakten ook andere stukken, geïnspireerd op schilderijen en reliëfs. Van de 'klismos' werden diverse modellen gemaakt. Ze kregen een prominente plaats in de woning, waar ook nu nog modern comfort samengaat met een antieke sfeer. Dit exemplaar hier is gemaakt van exotisch hout, met inlegwerk, in een nauwkeurige nabootsing van de oude Griekse modellen.

John Hutton voor Donghia, 'Anziano Side Chair', ca. 1989-1990, gebogen multiplex, staal, rubber. Brooklyn Museum, schenking van Donghia, inv. 1990.190. © Creative Commons-BY.

Foto: Brooklyn Museum.

Deze stoel, oorspronkelijk ontworpen voor de American Academy in Rome, is een meesterstuk van John Hutton (1947-2006), een van de meest productieve ontwerpers van zijn generatie. Zelfs tientallen jaren later vallen zijn ontwerpen nog altijd in de smaak. Deze 'Anziano' is een prachtige remake van de 'klismos', gemaakt met zorgvuldig gebogen multiplex, opdat de zitting en de holle rugleuning het nodige comfort zouden bieden. Het staal verleent het geheel dan weer lichtheid en originaliteit, door de poten in twee duidelijke lijnen te verdelen.

Paul Mathieu, stoel 'Aria', 2006, gepolijst brons. © The Luxury Living Group.

Dit is wellicht de meest trendy versie van de 'klismos'. Opvallend zijn het glimmende gepolijste brons, de lage rugleuning en de sierlijke vorm van de poten. Paul Mathieu (1970), een ontwerper van Franse origine, had eerst een opleiding gevolgd in Lyon en daarna in Londen. Hij maakte internationaal naam met zijn ontwerpen van kostbare materialen en zijn grote aandacht voor het esthetische. De stoel 'Aria' laat zien hoe grondig zijn kennis van kostbare materialen is. Hij probeert die altijd een sculpturale vorm te verlenen. Daardoor passen zijn ontwerpen in elk interieur, van Aix-en-Provence en Murano tot Udaipur en New York. In 2006 kreeg Paul Mathieu van het 'Interieur Design Magazine' de prijs voor het 'beste design van het jaar'.

